

Nr 201.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1945 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anskaffning av två kortvågssändare.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* m. fl. (I: 328) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hagberg* i Malmö m. fl. (II: 517), har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att två kortvågssändare, huvudsakligen i enlighet med förslag av 1943 års rundradioutredning, skola anläggas; att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga telegrafstyrelsen att av tillgängliga medel anskaffa sådana delar till dessa anläggningar, varmed icke utan olägenhet kan anstå, samt att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t för 1946 års riksdag måtte framlägga detaljerat förslag angående ifrågavarande kortvågssändare.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen I: 328.

Utskottet.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning rörande rundradiorörelsen uttalade 1943 års riksdag vissa önskemål rörande förbättrade tekniska resurser för kortvågssändningar till utlandet. I direktiven för den därefter i enlighet med riksdagens hemställan tillsatta utredningen, 1943 års rundradio-utredning, återgavs vad riksdagen i avseende härå uttalat.

Rundradioutredningen trädde i verksamhet under sommaren 1943 och avlämnade i februari 1944 förslag rörande kortvågssändningar till utlandet. Förslaget har emellertid icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Såsom i förevarande motioner angivits, har rundradioutredningen ägnat behovet av förbättrade kortvågssändningar ingående uppmärksamhet. Utredningen har trätt i personlig kontakt med representanter för näringslivet samt organisationer, föreningar, statliga utredningar m. fl., vilka med ledning av erfarenheter från sin verksamhet kunde förväntas ha bildat sig en uppfattning rörande det aktuella och framtida behovet å ifrågavarande område. Från samtliga sida har inför utredningen hävdats, att de nuvarande resurserna vore otillräckliga samt att snara åtgärder i förbättrande syfte vore påkallade. För egen del har utredningen med instämmande i vad sålunda anförts framför allt understrukit angelägenheten för svensk rundradio att genom tillfredsställande teknisk utrustning skapa förutsättningar för deltagande från svensk sida i det internationella samarbetet å rundradions område. I detta hänseende får utskottet anföra följande.

Vid tiden närmast före krigsutbrottet hade de tidigare mera trevande försöken till internationellt samarbete beträffande rundradion börjat finna fastare former. Radiotjänst hade sålunda trätt i närmare kontakt med vissa utländska radioföretag, framför allt de nordiska. Kriget medförde självfallet ett avbrott härutinnan, men under dess slutskede ha överläggningar ägt rum med såväl internationella radiounionen i Bern som utländska radioföretag om ett upptagande av det före kriget påbörjade samarbetet, därvid betydande utvidgningar planerats. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt frågan om utbyte av program de olika radioföretagen emellan. Med de europeiska länderna kan ett sådant utbyte ordnas genom att programmen överföras per tråd till de utländska företagen för återutsändning. Beträffande de transoceana länderna måste däremot överföringen ske per kortvåg, varvid kräves att utsändningarna äro av tekniskt god kvalitet samt att programmen utsändas direkt och ej genom användning av på förhand gjorda inspelningar. Det måste härvidlag konstateras, att de nuvarande svenska kortvågssändarna icke fylla måttet i fråga om sändningarnas tekniska kvalitet. Tillfredsställande hörbarhet kan sålunda vid direktutsändning till transoceana länder med nuvarande tekniska resurser icke erhållas annat än vid gynnsamma atmosfäriska förhållanden och i regel å tider på dygnet, som för de mottagande radioföretagen icke äro önskvärda. Då vidare en direktsändning av kostnadsskäl ej kan upprepas till dess programmet kunnat tillfredsställande uppfattas och då utsändning av på förhand inspelade program icke accepteras av de berörda radioföretagen, har den svenska rundradiorörelsen ett föga gynnsamt utgångsläge vid förhandlingar rörande utbytesprogram.

Det torde i detta sammanhang förtjäna omnämnas, att enligt en av radiounionen år 1942 upprättad sammanställning endast Belgien, Finland och Portugal vid nämnda tidpunkt hade kortvågssändare av ungefär samma låga effekt som våra bägge 12 kW sändare. I övrigt hade sändarna i de nio länder sammanställningen omfattade betydligt högre effekt.

Ett annat spørsmål, som med hänsyn till därmed förenade kommersiella och ekonomiska fördelar icke bör förbigås, är frågan om radiotelefoni. Före kriget användes radioöverföring per kortvåg för telefonförbindelse mellan länder, belägna på stort avstånd från varandra, exempelvis mellan vissa europeiska länder å ena sidan samt Nord- och Sydamerika å den andra. Krigsförhållandena ha visserligen medfört en förskjutning från telefon- till telegrafförbindelser, men all sannolikhet talar för att telefontrafiken per radio över världshaven efter kriget med hänsyn till teknikens utveckling och behovet av snabba förbindelser för det internationella handelsutbytet kommer att erhålla en betydande omfattning. Även om de föreslagna svenska kortvågssändarna i första hand äro avsedda för rundradioändamål, torde de i viss utsträckning kunna användas för radiotelefoni.

De synpunkter, som i motionerna anförts rörande behovet av förbättrade kortvågssändare, ha av naturliga skäl i främsta rummet tagit sikte på detta behov med tanke på utländska, framförallt transoceana länder. Det bör emellertid icke bortses från att förbättrade kortvågssändare, förlagda exem-

pelvis till Hörby, skulle skapa betydligt förbättrade lyssningsmöjligheter för de delar av norra Sverige, som för närvarande äro sämst ställda i detta hänseende.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att verkställda utredningar bestyrka den uppfattningen om behovet av förbättrade kortvågssändare, åt vilken 1943 års riksdag gav uttryck. Å andra sidan bör beaktas, att ett realiserande av rundradioutredningens förslag är förenat med betydande engångs- och årliga driftkostnader. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke böra tillråda, att riksdagen fattar beslut rörande utgifter av denna storleksordning, innan frågan varit föremål för Kungl. Maj:ts bedömande. Utskottet finner sig fördenskull icke böra tillstyrka de motionsvis framförda förslagen. Emellertid förväntar utskottet, att frågan om förbättrade kortvågssändare underkastas prövning av Kungl. Maj:t och att därav föranlett förslag snarast förelägges riksdagen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionerna I: 328 och II: 517 icke må föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver tillkänna vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 8 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Gränebo, Bernhard Nilsson, Karl Andersson, Heiding, Gustaf Karlsson, Gustaf Iwar Anderson, Ekströmer, Johan Eric Ericson, Näsström* och *Albertsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Staxäng, Hall, Wallentheim, Malmborg* i Skövde, fru *Alvén*, herrar *Åkerström, Johansson* i Mysinge och *Birke*.